

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

ROK XI.

NR. 5.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

WILNO, dnia 1 Maja 1934 r.

ś. P.

A D A M

SKWARCZYŃSKI

PREZES „STRAŻY PRZEDNIEJ”
ORGANIZACJI PRACY OBYWATELSKIEJ
MŁODZIEŻY

zmarł w Warszawie dnia 2 kwietnia 1934 r.

Cześć Jego pamięci!

TREŚĆ:

Pozycja:	Str.
Przemówienie Pana Ministra W. Jędrzejewicza w Polskim Radjo o ś. p. Adamie Skwarczyńskim	355
44. Wykonanie obowiązku szkolnego	359
45. Wydawnictwo p. t. „W XV-lecie Niepodległości”	360
46. Zbiórka na „Dar Narodowy 3-go Maja”	360
47. Podniesienie stanu sanitarnego szkół powszechnych	361
48. Zbiórka na rzecz Funduszu Obrony Morskiej	362
49. Komunikaty	363
50. Komunikaty o wydawnictwach	379
51. Sprawozdanie z opieki higieniczno-lekarskiej i dentystycznej za r. szk. 1932/33	381
52. Spis książek nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną przy K. O. S. Wil. w marcu b. r.	386

CZEŚĆ NIEURZĘDOWA.

53. Nowy ustrój szkolnictwa. Nowe programy. Bibliografia	388
--	-----

Ilu CZŁONKÓW zdobyłeś

dla

**Towarzystwa Popierania Budowy
Publicznych Szkół Powszechnych!**

Mowa Pana Ministra W. Jędrzejewicza.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Wacław Jędrzejewicz wygłosił w dniu 5-go kwietnia b. r. w Polskim Radjo następujące przemówienie o s. p. Adamie Skwarczyńskim:

Gdy przyszedł historyk będzie badać dzieje ludzi, którzy brali udział w pracy nad zdobyciem i utrwaleniem niepodległości naszej Ojczyzny, zdumieje się, jak potężne i mocne charaktery woła swą i czynem byt Polski gruntowały. I liczne w tym względzie przykłady męstwa, odwagi, poświęcenia, oddania służbie będzie można przytoczyć,—przykłady, które aureolą sławy otoczą obecne pokolenie, a wzór do naśladowania pozostawią innym. A wśród przykładów tych na czołowe miejsce wysunie się,—wierzę w to głęboko—życie i śmierć Adama Skwarczyńskiego.

Jakże potężne i bogate było życie tego człowieka. Jak wielkim, silnym i głębokim nurtem wgrzyzało się ono w tę naszą polską walkę o niepodległość, jak szerokie kręgi ono obejmowało. Zda się, że szczerda w tym wypadku natura obdarzyła tego słabego fizycznie człowieka, jakąś nadludzką mocą, która starczyłaby chyba na kilka pokoleń, a tu skoncentrowana w jednej osobie, na przestrzeni dwudziestu kilku zaledwie lat męskiej jego działalności dała tak wielkie i szlachetne wyniki.

Gdy jako minister oświaty mówię o Adamie Skwarczyńskim, Jego potężna, historyczna już dziś postać rysuje mi się przedewszystkiem jako wzór wychowawczy dla młodzieży polskiej. Do rzędu najlepszych i najszlachetniejszych postaci, tak już ukochanych przez młodzież jak Lis Kula i Hołowko dochodzi dziś s. p. Adam Skwarczyński.

Jakiż jest stan służby tego człowieka? Jak wygląda książeczka wojskowa tego wiernego żołnierza Komendanta?

Przeszedł on normalną służbę wielkiej sprawy: Związek Walki Czynnej, Związek Strzelecki, I Brygada, P. O. W., więzienie, wojsko polskie i wreszcie służba bezpośrednio przy boku Prezydenta Rzeczypospolitej. Jakże krótkim jest wykaz ten, jak prosty, a jakże wielkim jest jego ciężar gatunkowy, jak odpowiedzialnie człowiek ten spełniał swą powinność i swój głęboko rozumiały obowiązek względem Ojczyzny i Wodza.

W całej swej istocie pracy Skwarczyński był wielkim ideologiem obozu Piłsudskiego. Na tem polu przejawiał on niesłychaną siłę w twórczej myśli, głębokiej wiary, nieugiętej decyzji. Gdy odkomenderowany

z Brygady do pracy w P. O. W. obejmuje redakcję „Rządu i Wojska” — to tu na łamach tego konspiracyjnego organu obozu niepodległościowego kują się zasadnicze postulaty i kanony programu politycznego, rozprowadzane przez tajną pocztę peowiacką po całym kraju. Gdy w szereg lat później przyszły na Polskę ciężkie chwile poprzedzające rok 1926, to na łamach redagowanej przez Skwarczyńskiego „Drogi” znowu pojawiają się programowe hasła walki o budowanie silnej Polski, osłabionej przez nieodpowiedzialne rządy przedmajowe. I wreszcie w szeregu ostatnich lat z Jego pokoiku w skrzydle Zamkowym biegną na Polskę myśli potężne, myśli twórcze, organizowania, scalania, wiązania poszczególnych poczynań na odcinku organizacji społecznych, a zwłaszcza młodzieżowych: młodzieży szkolnej, wiejskiej, akademickiej. Wielki publicysta, głęboki myśliciel żył twórczą myślą mocnych i szerokich wiązań budującego się życia polskiego.

Ale przecież obok tych prac polityka, czy publicysty Skwarczyński był żołnierzem, oficerem I Brygady, brał udział w walkach. Ten człowiek o słabem zawsze zdrowiu potrafił przed wojną pełnić trudną służbę w Związku Strzeleckim, a w czasie wojny walczyć w szeregach I-ej Brygady, która dobrze знаła postać obywatela „Starego”, — a następnie pracując w P. O. W. na odcinku wydziału politycznego Komendy Naczelnej Skwarczyński nadal służby czysto wojskowej nie zaniechał i obok innych zadań przez szereg miesięcy opracowuje duże dzieło o organizacji armji austriackiej, drukowane pod pseudonimem Adama Płomieńczyka w szeregu numerów organu P. O. W. „Przeglądu Wojskowego”. Jest to praca, która i dzisiaj nie przyniosłaby wstydu oficerowi dyplomowanemu, a pisana przecież była przez młodego podporucznika I-ej Brygady w 1916 r.

I tak naprzemian służba polityczna i służba wojskowa przeplatają się w tym człowieku, dając wzajemnie niesłychaną w swym wyrazie syntezę konieczności połączenia tego, co tak pięknie ujął w swym tytule tygodnik przez Niego redagowany „Rząd i Wojsko”.

Zrozumiałe jest, że ta wszechstronna działalność Skwarczyńskiego, będącego w latach 1916 — 1917 jednym z najwybitniejszych oficerów P. O. W., musiała wzbudzić we władzach niemieckich specjalne zainteresowanie. To też pewnej nocy lipcowej 1917 r. spotkaliśmy się w kilkunastu przymusowo w lokalu polowej policji niemieckiej na ul. Wierzbowej, gdzie dziś mieści się Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Po kilku tygodniach wspólnego przebywania w Cytadeli Warszawskiej rozłączyliśmy się, mnie osadzono w innem więzieniu, aby po roku w sierpniu 1918 znów uściskać się serdecznie, tym razem za drutami obozu dla jeńców w Modlinie.]

I snują mi się wspomnienia owych czasów niewoli. Gdy przybyłem do Modlina, gdy przez kilka dni i nocy omówiliśmy wszyscy nasze roczne przeżycia w więzieniach, Skwarczyński wtajemniczył mnie w plan przewidywanej ucieczki więźniów modlińskich. Chodziło o zrobienie podkopu długości kilkudziesięciu metrów, który miał wyprowadzić nas poza kraty obozu. Istotnie już część pracy była przez mych towarzyszy pod komendą Sławka wykonana i Skwarczyński zaprowadził mnie do podkopu, w którym potem miałem i ja długie godziny razem z innymi pracować. Wielkie to było przedsięwzięcie ten podkop modliński, w najtrudniejszych warunkach wykonywany. I znów wiele godzin poświęciliśmy ustalaniu szczegółów owej fantastycznej ucieczki, samym pracom w podkopie, nawiązaniu łączności z Warszawą i t. p. A każdy szczegół był ważny, a o niczem nie wolno było zapomnieć.

I na tym znów odcinku potężna wola i wiara Skwarczyńskiego cementowała trudne często chwile życia w obozie jeńców. Zaufanie, które budził, rozum, którym przekonywał — stwarzały istotnie niezwykle warunki dla skupiania się innych wokół jego postaci.

Ostatnie lata swego życia poświęcił Skwarczyński sprawom społecznym. I tu Jego charakter może najważniejsze znalazł pole do pracy. Ten umysł, zawsze świeży i młody, nie znosił żadnych przestarzałych norm i szukał istotnych form świątłych, nowych i szerokich. Przypominam sobie konferencję w jakiejś sprawie życia akademickiego, którym tak żywo interesował się Skwarczyński. Po dłuższych dyskusjach, gdy nasi młodzi koledzy bronili swego punktu widzenia na swe formy organizacyjne, zakończyli dyskusję słowami: „Zdaje się trudno będzie się nam z wami porozumieć” — na co odpowiedział Skwarczyński młodym akademikom: „Istotnie, różnimy się w tym względzie, gdyż ja mówię jak młody, a wy, młodzi, mówicie jak starzy”.

Otóż ta właśnie młodość tego dojrzałego człowieka, młodość tem pełniejsza i bardziej twórcza, im więcej się zagłębiał w życie, jest jedną z Jego niezbadanych tajemnic ducha, którą wniósł ze sobą do grobu.

Ostatnie lata życia Adama Skwarczyńskiego były jednym pasmem cierpień fizycznych. Ten człowiek, tak żywotny i ruchliwy, pełen energii, traci najpierw jedną nogę, potem drugą. Czy rozumiecie co to znaczy przejść przez takie dwie operacje i pozostać następnie niedołącznym na wózku inwalidzkim? Dla każdego człowieka jest to wielkie nieszczęście, a cóż dopiero dla człowieka czynu, jakim był Skwarczyński. I tu dzieje się coś niezwykłego, na co my wszyscy, Jego przyjaciele patrzyliśmy z podziwem, jak się patrzy na świętego, wokół którego dzieją się cuda. Im bardziej stawał się unieruchomiony, po obcięciu jednej, a następnie drugiej nogi, duch tego człowieka wyzwalając się jakby z doczesnego

ciała, dochodził do tak wielkiego rozwoju swej mocy i potęgi, że miało się wrażenie zetknięcia bezpośredniego z czemś nadprzyrodzonym. Chyba sam Bóg sprawiedliwy i miłosierny upodobał sobie tego cichego i skromnego człowieka i doświadczając Go tak ciężkiem kalectwem wynagrodził Go potężnym i tak oczywiście nieśmiertelnym duchem. Z twarzy zmęczonej życiem i z oczu głębokich i mądrych biła od Adama Skwarczyńskiego tak wielka siła, że wiara, iż myśl i wola tego człowieka nie mogą się skończyć z Jego śmiercią była i jest dla nas prawdą niezbitą.

Ostatnie lata swej pracy zawsze czujnej i twórczej poświęcił młodzieży. Jako prezes Komitetu Młodzieży Wiejskiej i prezes organizacji młodzieży szkolnej „Straż Przednia” włożył cały swój zapał i talent w pogłębienie ideologiczne życia młodzieży, na których barki spadnie wkrótce ciężar ponoszenia odpowiedzialności za losy Państwa. Z żelazną wolą i konsekwencją potrafił on przeniknąć wgłąb życia młodzieży polskiej, odczuć i zrozumieć ją lepiej niż inni i troskliwie kierować jej poczynaniami. Wprowadzał wytrwale moment odpowiedzialnej pracy w zespole dobranym swobodnie, lecz zespół taki, skoro raz powstał i powziął odpowiedzialność za jakiś odcinek, był czujnie obserwowany przez wielkiego kierownika, wymagającego istotnie rzetelnej i odpowiedzialnej pracy. System ten i zasady weszły już w krew licznych tysięcy ludzi w Polsce, którzy czując w dalszym ciągu nad sobą baczny, a tak dobry i łagodny wzrok Skwarczyńskiego ciągnąć dalej będą brzemie obowiązku, dobrowolnie przyjętego, a konsekwentnie wykonywanego.

Śmierć Adama Skwarczyńskiego była tak święta i potężna, jakiem było Jego życie. Z całym zrozumieniem odpowiedzialności za swą twórczą pracę, z całym bohaterstwem cichem utrudzonego żołnierza stanął oko w oko z wiecznością. Nie zadrgało Mu spojrzenie, gdy czuł śmierć nad sobą i z niesłychaną, już nie z tego świata jasnością, myśli wiecznych, nigdy nie przeżytych dawał ostatnie rady i wskazówki swym przyjaciółom. I jak żołnierz, odchodzący z odpowiedzialnego posterunku, na parę godzin przed śmiercią odmeldował się drogą służbową Temu, któremu tak wiernie służył.

Piękny wzór do naśladowania, niezniszczalny pomnik siły i potęgi ducha pozostawił po sobie Adam Skwarczyński. To też i nadal on właśnie więcej niż inni wskazywać będzie drogę, jaką iść należy w odpowiedzialnej służbie dobra i honoru Polski.

44.

Z A R Z Ą D Z E N I E**Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego**

z dnia 17 kwietnia 1934 r. Nr. I. 19678/34

w sprawie wykonania obowiązku szkolnego.

Ustalam na podstawie § 1 Rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, z dnia 30/V 1932 r. o częściowym wykonaniu ustawy z 11/III 32 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. Urz. Rz. P. Nr. 51 poz. 485), dobrowolne zapisy dzieci do publicznych szkół powszechnych na rok 1934/5 na dni 13 i 14 maja roku bieżącego.

W myśl art. 6 i 7 powołanej ustawy — obowiązkowi szkolnemu od 15 sierpnia 1934 r. podlegają dzieci urodzone w latach 1927, 1926, 1925, 1924, 1923, 1922 i 1921.

Celem dokonania zapisu ojciec lub matka względnie opiekun prawny dziecka, podlegającego obowiązkowi szkolnemu, winien zgłosić się do najbliższej publicznej szkoły powszechnej w dniu 13 maja (niedziela) lub 14 maja (poniedziałek) w godzinach od 9-ej do 12-ej albo od 15-ej do 18-ej.

Rodzice lub opiekunowie chcący kształcić swe dzieci w wieku szkolnym w domu lub innej szkole, w myśl art. 31 Dekretu o obowiązku szkolnym — winni są zawiadomić o tem kierownika najbliższej publicznej szkoły powszechnej przed końcem sierpnia bież. roku składając deklarację podług wzoru A załączonego do c.kólnika K. O. S. Wil. z 7.VI 1932 r. Nr. I. 16125/32 (Dz. Urz. K. O. S. Wil. Nr. 7—8 r. 1932 poz. 82).

Dzieci, których rodzice nie zapiszą do szkoły w dniach 13 i 14 maja i odnośnie do których nie złożą wymienionego zawiadomienia we wskazanym terminie — należy zapisać do publicznej szkoły powszechnej z urzędu, w myśl art. 20 Dekretu o obowiązku szkolnym.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *K. Szelaǳowski.*

45.

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 19 kwietnia 1934 r. Nr. O-9734/34

do P.P. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów, Przełożonych i Nauczycieli wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie wydawnictwa p. t. „W XV-lecie Niepodległości”.

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 27 stycznia 1934 r. Nr. I Pr. 73/34 zwracam uwagę P.P. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów, Przełożonych i Nauczycieli szkół wszelkich typów na wydaną nakładem Głównej Księgarni Wojskowej w Warszawie książkę p. t.: „W XV-lecie Niepodległości”, stanowiącą dokument o dużej doniosłości historycznej. Wydawnictwo to obejmuje piętnaście artykułów — przemówień, ujmujących syntetycznie dorobek Polski w ciągu lat piętnastu a opracowanych przez sterników nawy państwowej z Panem Prezydentem I. Mościckim i Panem Premierem J. Jędrzejewiczem na czele. Czytelnik znajdzie w przemówieniach tych, uwydatniających współczesną myśl państwową polską, odzwierciedlenie wysiłku narodu w jego dążeniu ku lepszej przyszłości.

Książka powinna się znaleźć zarówno w rękach nauczycieli szkół wszelkich typów i starszej młodzieży, jak i urzędników państwowych, zajętych w administracji szkolnej.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) K. Szelański.

46.

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 17 kwietnia 1934 r. Nr. O. 18814/34

do P. P. Dyrektorów, Przełożonych, Inspektorów Szkolnych i ogółu Nauczycielstwa wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie zbiórki na „Dar Narodowy 3-go Maja.”

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 27 marca 1934 r. Nr. I Pol. 822/34 zezwalam na urządzenie w szkołach zbiórki

na rzecz „Daru Narodowego 3-go Maja” na cele oświatowe w czasie od dnia 2 maja do 5 maja r. b. Zbiórkę powyższą organizuje Polska Macierz Szkolna.

Zaznaczam, że zbiórka winna mieć charakter najzupełniej dobrowolny, a datki zgodnie z zarządzeniem z dnia 21 lutego 1934 r. Nr. O. 1209/34 (Dz. Urz. K. O. S. Wil. Nr. 3 z 1934 r. poz. 27) w sprawie składek w szkołach — nie powinny przekraczać opłat groszowych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *K. Szelański.*

47.

OKÓLNİK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 24 marca 1934 r. Nr. O-10212/34

do P. P. Inspektorów Szkolnych, Kierowników i Nauczycieli szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie podniesienia stanu sanitarnego szkół powszechnych.

Wizytacje szkół powszechnych na terenie powiatów często wykazują wiele braków i zaniedbań pod względem sanitarnym zarówno w urządzeniu i zaopatrzeniu lokali szkolnych w niezbędny inwentarz, jak i w utrzymaniu istniejącego inwentarza. Stwierdzano w poszczególnych szkołach brak należytej opieki nad zdrowiem dziatwy szkolnej, brak kontroli nad higieną osobistą uczniów oraz brak troski o polepszenie warunków pracy w szkole. Zauważono wypadki nieumiejętnego lub niedostatecznego wykorzystania urządzeń i sprzętów szkolnych, dostarczonych przez samorząd nieraz z wielkim trudem ze względu na ogólny ciężki stan gospodarczy. Wadliwie bywają ustawiane ławki i tablice (te ostatnie między oknami lub w lewym kącie izby). Umywalnie szkolne z bieżącą wodą, b. często są nieczynne, natomiast używane są miednice. Spluwaczki—brudno utrzymane, bez wody. Urządzeń wentylacyjnych najprostszycych często brak, lub są one nieczynne. Szatnie bywają urządzone wadliwie lub ich brak. Izby szkolne i wszystkie przedmioty w nich znajdujące się należy systematycznie odkurzać, wycie-

raczki do nóg winny być przed szkołą i w sieni. Otoczenie szkoły winno być zawsze utrzymane w należytej czystości, ustępy zaś systematycznie czyszczone. Śmietniki przy szkołach winny być w odpowiednim czasie opróżniane. Studnie należy utrzymywać w stanie wzorowej czystości.

Dziatwy nie dopuszczają do izb, oraz na lekcje ćwiczeń cielesnych w ubraniach ciepłych i zwierchnich. Od rodziców dzieci brudnych i zawszonych należy stale i w sposób odpowiedni domagać się, aby brud i wszy zostały wytępione. Akcja zwalczania jąglicy winna być przez kierownictwa szkół stale z całą troskliwością prowadzona. Przypominam okólniki 1) z dn. 15.IV.1931 r. Nr. 0-10463/31 (Dz. Urz. Kur. Okr. Szk. Wil. Nr. 5, poz. 66) 2) z dn. 22.X.31 r. Nr. 0-24495/31 (Dz. Urz. Kur. Okr. Szk. Wil. Nr. 11 poz. 139).

Wobec wystąpienia w licznych miejscowościach przypadków duru plamistego wśród dziatwy szkolnej przypominam okólnik w sprawie zwalczania wszawicy z dnia 9.X.30 Nr. 0-38645/30 (Dz. Urz. Kur. Okr. Szk. Wil. z dnia 1.I.1931 r. Nr. 1 poz. 4) oraz okólnik w sprawie dożywiania ubogiej dziatwy z dn. 19.XI.1932 r. Nr. 0-34094/32 (Dz. Urz. Kur. Okr. Szk. Wil. z dnia 1.XII.1932 r. Nr. 12 poz. 155).

Polecam w wątpliwych wypadkach zastąpić wśród dziatwy niewzłocznie zwracać się do właściwych lekarzy rejonowych. Okólnik z dn. 16.I.32 r. Nr. 0-41507/31 (Dz. Urz. Kur. Okr. Szk. Wil. z dn. 1.II.1932^r r. Nr. 2 poz. 22).

W celu uświadamiania higienicznego dziatwy szkolnej polecam wygłaszanie pogadanek na odpowiednich lekcjach i na zebraniach rodziców na tematy higieniczne, o chorobach zakaźnych w szczególności o durze plamistym, jąglicy i gruźlicy.

Przypominam wytyczne w sprawie higieny pracy w szkole, opracowane przez Kuratorjum Okr. Szk. Wileńskiego i umieszczone w Dz. Urz. Kur. Okr. Szk. Wil. Nr. 12, str. 319 i proszę o wprowadzenie ich w czyn w miarę możliwości finansowej. Szkoła powszechna powinna być wzorem schludności, ładu i kultury sanitarnej. Szkoła źle prowadzona staje się pod względem wychowawczym czynnikiem ujemnym, ze względu zaś na choroby zakaźne czynnikiem wysoce niebezpiecznym dla całej okolicy — przez dziatwę bowiem choroba zakaźna przenikać może do licznych rodzin.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego:

(—) *J. Czystowski*

p. o. Naczelnika Wydziału.

48.

O K Ó Ł N I K

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 17 kwietnia 1934 r. Nr. O-10905/34

do P. P. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów, Przełożonych
i Kierowników wszystkich państwowych szkół w Okręgu
w sprawie zezwolenia na zbiórkę na rzecz Funduszu Obrony Morskiej.

Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 5 lutego 1934 r. Nr. I. Pol. 285/34 —uwzględniając prośbę Zarządu Funduszu Obrony Morskiej przy Lidze Morskiej i Kolonjalnej — wyraziło zgodę na skierowanie apelu do personelu we wszystkich podległych sobie urzędach o dobrowolne składanie ofiar na Fundusz Obrony Morskiej, oraz na potrącanie przy wypłacie poborów przez płatników *zadeklarowanych dobrowolnych* składek.

p. o. Naczelnika Wydziału:

(—) *Dr. St. Wroński.*

49.

K O M U N I K A T Y.

**Konferencje programowe
dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych.**

Kuratorjum O. S. Wil. podaje do wiadomości, że w czasie od 18 do 30 czerwca włącznie odbędą się na terenie Kuratorjum O. S. Wil. Konferencje programowe dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych w 6 punktach, podług zamieszczonego poniżej zestawienia.

Konferencje będą miały w b. r. charakter praktyczny, przewidywana jest zbiorowa dyskusja na temat wysuwanych przez uczestników wątpliwości i zagadnień z zakresu pracy szkoły.

Wybór Konferencyj i udział na Konferencjach jest całkowicie dobrowolny—nauczyciele publicznych szkół powszechnych mogą się również zgłaszać na Konferencje do innych Kuratorów.

Zgłoszenia winny być przesyłane w drodze służbowej swemu przełożonemu Inspektorowi Szkolnemu w terminie do 1.VI. i zawierać mają następujące dane:

Zgłoszenia na . . . . .
(wymienić tytuł Konferencji)

w . . . . . w terminie . . . . .

Nazwisko i imię zgłaszającego się, jego stanowisko służbowe i dokładny adres.

Do zgłoszenia należy dołączyć znaczki pocztowe wartości 40 gr. na koszt korespondencji oraz wpisowe w wysokości 7 złotych.

Uczestnikom regularnie uczęszczającym na Konferencje wydawane będą zaświadczenia o wzięciu udziału w Konferencji na odnośny temat.

Rozkład konferencji programowych dla nauczycieli szkół powszechnych na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

L. p.	Siedziba i adres konfer.	Termin	Adres Inspektoratu Szkolnego	Kierownik	Temat konferencji
1.	Augustów Państwowe Seminarjum Nauczycielskie	od 18.VI do 30.VI włącznie	Suwałki ul. Kościuszki	Franciszek Przyrowski Inspektor Szkolny	1) Zagadnienie kierownika szkoły powsz. ze szczególnem uwzględnieniem realizacji nowych programów. 2) Program nauczania V i VI oddziału.
2.	Nieśwież Państwowe Seminarjum Nauczyciel.	od 18.VI do 30.VI włącznie	Nieśwież ul. Benedyktyńska.	Franciszek Cyburt Podinspektor Szkolny	Nauka o przyrodzie żywej i martwej, geografja, rysunek.
3.	Oszmiana gimnazjum państwowe	od 18.VI do 30.VI włącznie	Oszmiana	Edward Szczerbicki Inspektor Szkolny	Język polski, historia, rysunek.
4.	Troki państwowe semin. naucz.	od 18.VI do 30.VI włącznie	Wilno Gdańska 6	Aleksander Makarewicz Podinspek. Szkolny	Arytmetyka z geometrją, zajęcia praktyczne, śpiew.

L. p.	Siedziba i adres konfer.	Termin	Adres Inspektoratu Szkolnego	Kierownik	Temat konferencji
5.	Wilno państw. szk. powsz. Nr. 29 Antokol—Piaski	od 18.VI do 30.VI włącznie	Wilno Gdańska 6.	Stanisław Starościak Inspek. Szkolny	Program nauczania w oddz. I, II, i III.
6.	Wilno państw. Szkoła Ogrodnicza w Wilnie ul. Sołtanańska 50.	od 18.VI do 30.VI włącznie	Wilno Gdańska 6.	Stanisław Starościak Inspektor Szkolny	Zajęcia praktyczne, wychowanie fizyczne, rysunek.

Egzaminy dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich.

Państwowa Komisja Egzaminacyjna dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich w Wilnie ogłasza, że egzaminy dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich (naukowe i pedagogiczne) w okresie wiosennym b. r. a zarazem ostatnim dla egzaminów starego typu, odbywać się będą od dnia 5—9 czerwca 1934 roku. Kandydaci, którzy pragną przystąpić do egzaminów w tym okresie winni zgłosić się w tym celu pisemnie do Komisji Egzaminacyjnej w terminie do dnia 15 maja r. b. składając jednocześnie przepisaną opłatę, która wynosi za egzamin naukowy (klausurowy i ustny) 84 zł. za egzamin pedagogiczny 56 zł.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji Egzaminacyjnej:

Uniwersytet ul. Uniwersytecka 3, II piętro.

Wakacyjne kursy wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

I. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Państwowym Urzędem Wychowania Fizycznego i Przy-

sposobienia Wojskowego organizuje w okresie feryj letnich bieżącego roku następujące wakacyjne kursy wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych:

- 1) *w Okręgu Szkolnym Brzeskim: w Pińsku.*
Kierownik kursu: okręgowy instruktor w.f. p. Władysław Byszek.
Pomieszczenie, wykłady i ćwiczenia wgimnazjum państwowem.—
Tereny wodne, wycieczki łodziami i parostatkami;
- 2) *w Okręgu Szkolnym Krakowskim: w Żywcu.*
Kierownik kursu: okręg. instruktor w. f. p. Józef Magryta.
Kurs i internat w budynku szkoły powszechnej żeńskiej, ćwiczenia w szkolnym parku sportowym, kąpiele i nauka pływanie na Sole, wycieczki w góry;
- 3) *w Okręgu Szkolnym Lubelskim: w Puławach* (dojazd ze stacji kolej. autobusem) Kierownik kursu: okr. instruktor w. f. p. Józef Maż.
Wykłady i ćwiczenia w państwowem gimnazjum, gdzie również mieszkanie i utrzymanie. Pływanie i wiosłowanie na Wiśle. Wycieczki do Bochonicy, Kazimierza i Janowca;
- 4) *w Okręgu Szkolnym Lwowskim: w Rudniku nad sanem.*
Kierownik kursu: okr. instruktor w. f. p. Bożydar Dąbrowski.
Kurs w budynku poseminaryjnym. Internat i kuchnia wspólna na miejscu. Nauka pływania na Sanie;
- 5) *w Okręgu Szkolnym Łuckim: w Ostrogu* (dojazd autobusem z Mohylan).
Kierownik kursu: okr. instruktor w. f. p. Jeremi Śliwiński.
Kurs w państwowem seminarjum nauczycielskiem im. Komisji Edukacji Narodowej.
Internat i kuchnia wspólna na miejscu. Nauka pływania na Horyniu;
- 6) *w Okręgu Szkolnym Poznańskim: w Wolsztynie.*
Kierownik kursu: okręg. instruktor w. f. p. Władysław Czarniecki.
Kurs w państwowem seminarjum nauczycielskiem. Internat i kuchnia wspólna na miejscu. Nauka pływania i wiosłowania na jeziorze;
- 7) *w Okręgu Szkolnym Warszawskim: w Wymyślinie* (na linji kolejki Nasielsk-Sierpc, stacja kolej. Wioska lub Skepe, odległa 1 km. od budynku seminarjum). Kierownik kursu: okręg. instruktor w. f. p. Marjan Krawczyk. Kurs w państwowem seminarjum na-

uczycielskiem. Internat i kuchnia wspólna na miejscu. Nauka pływania i wiosłowania na jeziorze;

- 8) w *Okręgu Szkolnym Wileńskim: w Trokach* (dojazd ze stacji kolej. Landwarów lub autobusem z Wilna).

Kierownik kursu: okr. instruktor w. f. p. Romuald Czyżewski. Kurs w państwowym seminarjum nauczycielskiem. Internat i kuchnia wspólna na miejscu. Nauka pływania w basenie pływackim na jeziorze, przy seminarjum;

- 9) w *Województwie Śląskiem: w Cieszynie*.

Kierownik kursu: okr. instruktor w. f. p. Zygmunt Kisieliński.

Kurs w państwowym seminarjum nauczycielskiem męskim, Internat i kuchnia wspólna na miejscu. Kąpiel i nauka pływania na Olzie lub w basenie miejskim.

Program kursów: Ćwiczenia cielesne w szkole powszechnej:

a) zabawy i gry ruchowe dla dzieci w wieku od 7—14 lat. (Znaczenie wychowawcze zabaw i gier, wskazówki metodyczne, zasób zabaw i gier dla dzieci),

b) ćwiczenia gimnastyczne (wskazówki metodyczne, charakterystyka zasobu materiału ćwiczebnego, objętego programem szkoły powszechnej poparta przykładami),

c) ćwiczenia sportowe, rozrywkowe: gry i zabawy w wodzie, pływanie, wycieczki polowe, harcerstwo.

Podręczniki, jakie należy przywieść ze sobą na kurs:

- 1) Program ćwiczeń cielesnych w szkołach powszechnych (projekt 1933 r.)
- 2) Marjan Krawczyk: Ćwiczenia cielesne w szkole powszechnej. Warszawa 1933.
- 3) Dr. E. Piasecki: Wychowanie fizyczne. Warszawa 1930.
- 4) W. Sikorski: Gimnastyka cz. I i II.
- 5) „ „ Gry i zabawy ruchowe.
- 6) M. Skierczyński i F. Krawczykowski: Zabawy i gry ruchowe. Warszawa 1932 „Nasza księgarnia”.

Organizacja i termin kursów.

Kursy pozostawać będą pod ogólnym kierownictwem okręgowych instruktorów wychowania fizycznego. Ćwiczenia prowadzone będą w dwu grupach: męskiej i żeńskiej.

Wszystkie kursy odbędą się w terminie od 3 do 28 lipca b. r.

Warunki pomieszczenia i utrzymania na kursach.

Uczestnicy kursów znajdują pomieszczenie i utrzymanie w internatach szkolnych. Przywieźć ze sobą należy: koc i bieliznę pościelową oraz strój ćwiczebny i kąpielowy. Wpisowe na kurs wynosi 15 zł. Koszty utrzymania należy obliczać w granicach od 45—50 zł. za cały okres pobytu na kursie.

Zgłoszenia i zapisy.

Nauczyciele(iki) szkół powszechnych mogą zgłaszać się na kursy we własnym lub innym Okręgu Szkolnym. Zgłoszenia przesyłać należy za pośrednictwem Inspektorów szkolnych do Kuratorów Okręgów Szkolnych na ręce kierowników kursów. W zgłoszeniu należy podać, czy kandydat(ka) zgłasza się po raz pierwszy na kurs w. f. czy też uczestniczył już w kursach w latach ubiegłych, gdzie i kiedy.

Przy zapisywaniu się na kurs wpisowego wpłacać nie należy, natomiast w dniu przybycia na kurs należy wpłacić na ręce kierownika administracyjnego kursu wpisowe oraz należność za utrzymanie. Jednak zgłoszenie się obowiązuje bezwarunkowo do przybycia,—w wyjątkowych wypadkach do nadesłania wycofania się do dnia 20 czerwca, w razie choroby lub innej b. ważnej przyczyny nadesłanie usprawiedliwienia do kierownictwa kursu najpóźniej do 3 lipca.

Koszty przejazdu koleją do miejsca kursów i zpowrotem pokrywają uczestnicy kursów z własnych funduszków. Uczestnicy kursów będą korzystali z wojskowych zleceń na przejazd koleją za opłatą biletu jazdy według taryfy wojskowej. Zlecenie na przejazd wydane zostaną przyjętym na kursy przez właściwe władze i organy Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przystosobienia Wojskowego na podstawie kart przyjęć.

Termin zapisów do dnia 5 czerwca 1934 r.

Wakacyjne kursy harcerskie dla nauczycielstwa szkół średnich.

W okresie feryj letnich odbędą się następujące wakacyjne kursy harcerskie dla nauczycielstwa szkół średnich:

A) Kursy czterotygodniowe:

1) kurs dla *nauczycieli*, organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w obozie (pod namiotami) w okolicy Gorlic w terminie od 2 do 28 lipca,

2) kurs dla *nauczycielek*, organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego w wojew. Nowogródzkim w terminie od 2 do 28 lipca.

B) Kursy dziesięciodniowe wyłącznie dla nauczycieli (mężczyzn):

1) Kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w terminie od 5 do 14 lipca w obozie pod namiotami w okolicy Gorlic,

2) kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego jak wyżej w terminie od 16 do 25 lipca,

3) kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego w obozie pod namiotami w Karpatach Wschodnich w terminie od 16 do 25 lipca.

Program kursów obejmuje zaznajomienie:

- a) z psychologicznymi podstawami harcerstwa i jego pedagogicznymi wartościami z uwzględnieniem zastosowania metod harcerskich w ogólnym wychowaniu szkolnym,
- b) z obozownictwem, prowadzeniem wycieczek i typowymi ćwiczeniami skautowymi, w szczególności z zastosowaniem ich w realizacji nowego programu w szkole średniej,
- c) z prowadzeniem drużyny harcerskiej w szkole średniej.

Wpisowe na kurs czterotygodniowy wynosi 15 zł., na kurs dziesięciodniowy wynosi 10 zł. Wpisowe wpłacać należy równocześnie ze zgłoszeniem przekazem pocztowym (a nie za pośrednictwem Izby Skarbowej) do tego Kuratorjum, które kurs organizuje.

Zgłoszenia należy przesłać drogą służbową. Przy zgłoszeniu należy podać: imię i nazwisko, rok urodzenia, wyznanie, stanowisko służbowe, dane o tem, czy pracował lub pracuje w harcerstwie, zwłaszcza, czy pełni obowiązki opiekuna drużyny, czy i kiedy brał udział w kursie harcerskim, poza tem załączyć należy *deklarację*, iż zobowiązuje się przybyć punktualnie na kurs, poddać się regulaminowi kursu, wpłacić w pierwszym dniu kursu tytułem zwrotu kosztów utrzymania kwotę 65 wżg 25 złotych i przywieźć ze sobą wymagane wyekwipowanie.

Termin zapisów upływa dnia 15 maja.

Koszty pobytu wraz z utrzymaniem na kursie czterotygodniowym wynoszą 65 zł., na kursie dziesięciodniowym 25 zł.

Koszty przejazdu ponoszą uczestnicy, przyczem mogą korzystać z przejazdów ulgowych za opłatą biletu według taryfy wojskowej (20% ceny biletu normalnego).

Do wyekwipowania należy: koc, siennik, prześcieradła na łóżko

I pod koc, bielizna osobista, przybory toaletowe i do czyszczenia, plecak, pantofle, kostjum gimnastyczny lub lekkoatletyczny, kostjum kąpielowy, koszulka barwy khaki i spodni harcercskie dla mężczyzn, sukienka szara i beret dla kobiet, obuwie wycieczkowe, przybory do jedzenia.

Kandydaci(atki), przyjęci(ęte) na kurs otrzymają informacje oraz wskazówki w sprawie przejazdu.

Pożądanę jest przed przybyciem na kurs zapoznanie się z następującymi książkami (które jednocześnie zaleca się przywieźć ze sobą):

Dr. Władysław Szczygiel: Harcerskie obozy nauczycielskie,

Piasecki: Harce młodzieży polskiej,

Phillips: System zastępowy,

Baley: Psychologia wieku dojrzewania II wyd. Warszawa 1932,

Coster: Psychanaliza w zastosowaniu do ludzi normalnych (wstęp „Sublimacja instynktów”)—Warszawa 1931,

Bovet: Instynkt walki—Warszawa 1930,

Szuman: Psychologia ćwiczeń cielesnych—Warszawa—1932,

Mysłakowski: Rozwój naturalny a czynniki wychowania. Kraków 1927,

J. Piłsudski: Wybór pism—w opracowaniu D-ra Kosińskiego,

St. Czerwiński: O nowy ideał wychowawczy.

Wakacyjne kursy harcerskie dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

Celem zaznajomienia nauczycielstwa:

- a) z psychologicznymi podstawami harcerstwa i jego pedagogicznymi wartościami z uwzględnieniem zastosowania metod harcerskich w ogólnym wychowaniu szkolnym,
- b) z obozownictwem, prowadzeniem wycieczek i typowymi ćwiczeniami skautowymi,
- c) z prowadzeniem gromad zuchowych i drużyn harcerskich w szkole.

Odbędą się w okresie wakacyjnym następujące kursy:

A. Kursy dla nauczycieli (mężczyzn) w obozach pod namiotami, uwzględniające w programie zarówno metodę harcerską, jak i pracę zuchową:

1) kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Beskidach w okolicy Gorlic w terminie od 18 czerwca do 14 lipca,

2) kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego w Karpatach Wschodnich w terminie od 18 czerwca do 14 lipca,

3) kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lubelskiego, nad jeziorem Narocz w Województwie Wileńskim w terminie od 20 lipca do 17 sierpnia,

4) kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego w Karpatach Środkowych w terminie od 18 czerwca do 14 lipca,

5) kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego nad jeziorem Wigry w powiecie Suwalskim w terminie od 16 lipca do 11 sierpnia,

6) kurs organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego nad jeziorem Narocz w Województwie Wileńskim (st. kol. Kobylniki) w terminie od 18 czerwca do 10 lipca.

Wpisowe na powyższe kursy wynosi 15 złotych opłata za pobyt na kursie wraz z pełnym utrzymaniem wynosi 50 zł.

B. Kursy dla nauczycielek (kobiet) częściowo w obozie pod namiotami częściowo pod dachem (uwzględniające w programie zarówno pracę harcerską, jak i zachowawczą):

1) organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Buczu Harcerskim, st. kol. Skoczów (na linii Bielsko-Cieszyn) w terminie od 2 do 21 lipca.

Wpisowe na ten kurs wynosi 15 zł., opłata za pobyt wraz z pełnym utrzymaniem 40 zł.,

2) organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego nad jeziorem Narocz w schronisku wycieczkowym (st. kol. Kobylniki) w terminie od 18 czerwca do 10 lipca.

Wpisowe na ten kurs wynosi 15 zł., opłata za pobyt wraz z pełnym utrzymaniem 50 zł.

Koszty przejazdu na kursy ponoszą uczestnicy, przyczem mogą korzystać ze zleceń na przejazd ulgowy za opłatą biletu według taryfy wojskowej t. j. około 20 proc. ceny biletu normalnego.

Ubiegający się o przyjęcie na kurs prześlą drogą służbową w terminie do dnia 15 maja zgłoszenie do tego Kuratorjum, które dany kurs organizuje.

Równocześnie ze zgłoszeniem należy wpłacić wpisowe przekazem pocztowym (a nie za pośrednictwem Izby Skarbowej) bezpośrednio do Kuratorjum, organizującego kurs.

Zgłoszenia winno zawierać następujące dane:

- a) imię, nazwisko, adres, rok urodzenia, wyznanie, stanowisko służbowe,
- b) czy zgłaszający się pracował w harcerstwie, jeśli tak, to należy

- podać krótki przebieg służby, czy pełni obowiązki opiekuna drużyny harcerskiej, czy brał udział w obozach, kolonjach, w jakich i w jakim charakterze,
- c) czy odbył służbę wojskową, ew. czy przeszedł przysposobienie wojskowe,
- d) deklarację osobistą według następującego wzoru:

Deklaracja osobista.

Zobowiązuję się w razie przyjęcia mnie na kurs harcerski dla nauczycieli szkół powszechnych, organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego. . . . .

- a) przybyć punktualnie do obozu i pozostać do ukończenia kursu,
 b) wpłacić w dniu przybycia kwotę należną tytułem zwrotu kosztów za utrzymanie,
 c) poddać się regulaminowi kursu,
 d) przywieźć z sobą wymagane wyekwipowanie,
 e) brać udział w pracy harcerskiej na terenie szkół.
(podpis).

Kandydaci przyjęci na kurs otrzymają szczegółowe informacje, oraz wskazówki w sprawie przejazdów ulgowych.

Wyekwipowanie uczestników kursów dla nauczycieli: koc, siennik, prześcieradło pod koc i na łóżko, bielizna osobista, przybory toaletowe i do czyszczenia, plecak, pantofle, spodenki lekkoatletyczne, kostjum kąpielowy, koszulka (barwy khaki) spodenki harcerskie, obuwie wy-cieczkowe, przybory do jedzenia.

Wyekwipowanie uczestniczek kursu dla nauczycielek: plecak, bielizna osobista, 2 prześcieradła, poszewka na siano, siennik, 2 koce, kostjum gimnastyczny i kąpielowy, sukienka szara (płócienny mundur harcerski), beret szary, wygodne obuwie, przybory toaletowe, przybory do szycia, przybory do pisania (blok, ołówek), przybory do jedzenia (męnażka, albo dwa talerze, kubek, widelec, nóż, łyżka, łyżeczka), ściereczka do naczynia, świeca, zapalki, pięć metrów sznurka, kawałek drutu. Pożą-dane: latarka elektryczna, nóż skautowy, gwizdek, kompas, piłka, mały instrument muzyczny, aparat fotograficzny, płaszcz nieprzemakalny, pan-tofle kąpielowe.

Pożą-dane jest zapoznanie się przed przybyciem do obozu z nastę-pującymi książkami: Dr. Wł. Szczygieł, „Harcerskie obozy nauczycielskie”, E. Piasecki: „Harce młodzieży polskiej”, Phillips: „System zastępowy”, A. Kamiński: „Antek Cwaniak”, A. Kamiński: „Książka wodza zuchów”, „W gromadzie zuchów” praca zbiorowa pod redakcją J. Zwalakowskiej,

oraz z jedną z książek traktujących o wychowaniu: Baley: „Psychologia wieku dojrzewania”, Warszawa 1932, Bovet: „Psychoanaliza a wychowanie”, Warszawa 1927, Bovet: „Instynkt walki”, Warszawa 1930, Seweryn: „Wychowanie obywatelsko-państwowe”, Warszawa 1932, Dr. Kuchta: „Dziecko—włóczęga” (Arct) Warszawa 1933.

Adresy i informacje o szkolnych schroniskach wycieczkowych na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Woj. białostockie.

Augustów—Szkolne schronisko wycieczkowe Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego. Schronisko mieści się w specjalnie na ten cel zbudowanym budynku. Łóżka z materacami. Opłaty za noclegi: dorośli—1 zł., młodzież szkolna — 50 gr. Za pościel (dwa prześcieradła i poszewkę)—dopłata jednorazowo 25 gr. Wyżywienie na miejscu. Schronisko posiada 40 łóżek. Zgłoszenia kierować—Augustów, Państwowe Seminarjum Nauczycielskie.

Druskieniki—Zdrojowisko. Dojazd do st. kol. Druskieniki, a następnie autobusem do Zdrojowiska. Schronisko mieści się w lokalu szkoły powszechnej, ul. Piłsudskiego Nr. 3. Miejsc 10.

Grodno—Schronisko mieści się w lokalu Państwowego Gimnazjum Męskiego. im. Ad. Mickiewicza. Łóżka z materacami. Opłaty za noclegi: dorośli—1 zł., młodzież szkolna—50 gr. Za pościel (dwa prześcieradła i poszewkę) dopłata jednorazowo 25 gr. Wyżywienie na miejscu. Wycieczki korzystają z przewodników bezpłatnie. Miejsc w schronisku—30.

Jeziory—pow. grodzieński. 25 km. od Grodna nad brzegiem jeziora Kań-Białe. Dom Osiedla Szkolnego Państw. Gimn. im. Ad. Mickiewicza w Grodnie. 15 łóżek.

Serwy—Dojazd do st. kol. Augustów. Dom wakacyjny Min. W. R. i O. P. użytkowany na kursy i kolonje letnie. (50 miejsc). Schronisko mieści się w dwóch salach. Opłata za noclegi: dorośli—50 gr., młodzież szkolna—30 gr.

Wigry—(najlepszy dojazd do st. kol. Płociczno). Schronisko Pol. Tow. Krajoznawczego „Nad Wigrami” im. Kazimierza Kulwiecia. Zgłoszenia przysyłać—Suwałki. Tow. Krajoznawcze, ul. Kościuszki 59. Miejsc ogółem 60, z czego połowa dla młodzieży szkolnej. Opłata za nocleg dla młodzieży szkolnej—50 gr. Wyżywienie na miejscu.

Woj. nowogródzkie.

Mir—(poczta Mir, najbliższa stacja kolejowa—Horodziej). Z Horodzieja do Mira autobusem. Schronisko mieści się w lokalu 7 kl. publ. szkoły powszechnej, ul. Wileńska 47. Miejsc 10.

Nieśwież—(najbliższa st. kol. Horodziej) z Horodzieja do Nieświeża stała komunikacja autobusowa. Schronisko mieści się w lokalu Państw. Gimnazjum, ul. Syrokomli 17. Miejsc 20.

Nowogródek—schronisko mieści się w lokalu 7 kl. publ. szkoły powsz. Nr. 1, Wielki Rynek Nr. 1. Zgłoszenia przysyłać do Inspektoratu Szkolnego. Zaulek Grodzieński Nr. 20. Łóżka z siennikami. Opłata za noclegi: dorośli—50 gr., młodzież szkolna—30 gr. Miejsc 30.

Nad Switezią—(23 km. od Nowogródka na drodze Nowogródek—Baranowicze). Poczta Walówka. Schronisko Pol. Tow. Krajoznawczego im. A. Janowskiego. Zgłoszenia kierować do Pol. Tow. Krajoznawczego w Nowogródku. Urząd Wojewódzki, pokój 39. Miejsc w schronisku ogółem 32—w tem łóżek szkolnych 20. Opłata dla młodz.—50 gr.

Słonim—schronisko mieści się w lokalu Państw. Semin. Naucz. Miejsc 20.

Woj. Wileńskie.

Braśław—(dojazd do st. kol. Braśław). Schronisko mieści się w lokalu 7-kl. publ. szkoły powsz., ul. Skaźnieńska 21. Miejsc 20.

Dzisna—najbliższa stacja kol. Zahacie, następnie 29 km. końmi, wzg. dojazd do st. kol. Głębokie. Między Głębokiem a Dzisną w okresie lata stała komunikacja autobusowa. Schronisko mieści się w lokalu Państw. Gimnazjum. Miejsc 20.

Narocz—dojazd do st. kol. Kobylniki, a następnie do schroniska położonego nad brzegiem jeziora—3 km. Przy każdym pociągu oczekują konie. W okresie lata między Wilnem i Naroczą jest stała komunikacja autobusowa. Szkolne schronisko wycieczkowe Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego. Schronisko mieści się w specjalnie na ten cel zbudowanym budynku. Schronisko może przyjąć 100 osób dziennie. Łóżka z materacami. Schronisko posiada duże sale i pokoje dla pojedynczych osób. Opłata za noclegi: dorośli—1 zł., młodzież szkolna—50 gr. Za pościel (dwa prześcieradła i poszewkę) dopłata—25 gr. jednorazowo. Wyżywienie na miejscu. Schronisko wyposażone jest w 5 żagliówek i 40 kajaków, które wypożyczane są wycieczkom. Zgłoszenia należy przysyłać pod adresem: Szkolne schronisko wycieczkowe nad Naroczą, poczta Kobylniki, woj. wileńskie. W schronisku zainstalowany jest telefon, poczta Kobylniki Nr. 5.

Troki—(poczta Nowe Troki, najbliższa st. kol. Stare Troki na linii Wilno—Grodno. Ze stacji do Trok 4 km). Z Wilna do Trok stała komunikacja autobusowa. Schronisko umieszczone jest w osobnym budynku. Łóżka z materacami, wyżywienie na miejscu. Opłata za nocleg: dorośli—1 zł., młodzież—50 gr. 30 łóżek.

Wilno—Schronisko Wycieczkowe Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego. Czynne przez cały rok. Łóżka z materacami i pościelą. Wyżywienie na miejscu. Opłata za noclegi: dorośli—1 zł, młodzież szkolna—50 gr. Za pościel (dwa prześcieradła i poszewkę) dopłata—25 gr. jednorazowo. 60 łóżek.

Na linii wodnej Narocz—Wilno (7-dniowa wycieczka kajakowa) w miejscowościach *Narocz* nad *Naroczanką*, w *Żodziszkach* i *Michaliszkach* nad *Wilją* w lokalach szkół powszechnych schroniska noclegowe (po 10 sienników).

Wycieczki do Warszawy.

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego utworzył Biuro Turystyczne, które ma na celu:

- 1) organizowanie i przyjmowanie wycieczek szkolnych na terenie stolicy,
- 2) dostarczanie bezpłatnych wykwalifikowanych przewodników dla oprowadzania po mieście przyjezdnych wycieczek,
- 3) zamawiania kwater, schronisk, wyżywienia, ułatwianie zwiedzanie Warszawy,
- 4) dostarczanie wycieczkom szkolnym tanich biletów wstępu do zwiedzanych obiektów, ulgowych biletów tramwajowych, biletów do teatrów, kin, na przejażdżki statkami i t. p.
- 5) wynajem autokarów dla zwiedzania miasta i jego okolic,
- 6) sprzedaż przewodników turystycznych po całej Polsce,
- 7) udzielanie informacji co do podróżowania po Polsce, układanie planów wycieczek, marszrut wycieczkowych i t. p.

Polskie Towarzystwo Krajoznawcze jako organizacja od 27 lat propagująca ideę poznawanie swego kraju, czyni to jedynie z myślą dopomożenia młodzieży w racjonalnem zwiedzaniu Warszawy, a nie traktuje tego jako imprezę obliczoną na zysk.

Adres Tow. Krajoznaw. — Warszawa, ul. Karowa 31, tel. 642-50, Konto P. K. O. Nr. 2222.

Nr. O. 16414/34.

Wycieczki szkolne do Gdyni.

Kuratorjum O. S. Wil. podaje do wiadomości, że celem uniknięcia wszelkich trudności, Dyrekcje względnie Kierownictwa szkół w Okręgu winni w sprawie organizowanych do Gdyni wycieczek porozumiewać się uprzednio pisemnie z Referatem Turystycznym Komisarjatu Rządu w Gdyni podając proponowany termin przyjazdu wycieczek, ilość uczestników, czas pobytu i inne dane niezbędne dla należytego zorganizowania opieki nad wycieczkami.

Nr. O 16172/34.

Wycieczki szkolne w tereny górskie.

W latach ostatnich zdarzały się dość często wypadki nieodpowiedniego i nieumiejętnego prowadzenia wycieczek szkolnych w Tatrach Wysokie. Wbrew ogłoszonym w Informatorze o szkolnych schroniskach wycieczkowych wskazówkom organizowano masowe wycieczki wysokogórskie młodzieży szkolnej bez dokładnej znajomości terenu i w nieodpowiednich porach roku, bez przygotowania górskiego ekwipunku oraz bez uprzedniego zapewnienia uczestnikom wycieczek miejsc w schroniskach.

Pragnąc zapobiedz na przyszłość niewłaściwemu prowadzeniu zbiorowych wycieczek szkolnych w Tatry, należy przestrzegać następujących wskazań w sprawie organizowania i prowadzenia wycieczek szkolnych w tereny górskie:

I. Wycieczek zbiorowych dziatwy szkolnej do lat 12 nie należy wogóle prowadzić w tereny górskie.

Młodzież po 12 roku życia można prowadzić w góry, teren jednak wybrany musi być odpowiednio do sił młodzieży, zasadniczo więc winien to być średni teren górski.

W wycieczkach górskich, zwłaszcza wysokogórskich, może brać udział młodzież po 16 roku życia, odznaczająca się dobrym stanem zdrowia i mająca za sobą odpowiednią zaprawę turystyczną.

Wskazania te i zastrzeżenia nie dotyczą młodzieży, zamieszkałej na terenie Karpat.

Terenem turystyki górskiej młodzieży szkolnej powinny być głównie Beskidy i to zarówno zachodnie, jak i wschodnie.

II. W Tatry nie należy wogóle prowadzić zbiorowych wycieczek dziatwy i młodzieży szkół powszechnych.

Wycieczki młodzieży szkół średnich, zwłaszcza liczniejsze, mogą być kierowane w Tatry, program ich jednak winien obejmować łatwe wycieczki piesze, jak np. z Roztoki do Pięciu Stawów, przejście z 5 sta-

wów przez Swistówkę do Morskiego Oka, z Hali Gąsienicowej, aż do Zmarzłego Stawu, Dolina Strążyska, Kościeliska, Chochołowska i t. p., nigdy jednak wycieczki szczytowe, wysokogórskie, szczególnie w nieodpowiednim ubraniu i obuwiu, przyczem za wycieczkę wysokogórską uważać należy także przejścia przez wysokie przełęcze, jak np. Zawrat.

Na wskazanych wyżej wycieczkach należy przestrzegać, by jeden przewodnik opiekował się grupą maksymalną, złożoną z 15 — 20 uczniów(enic).

Wycieczki szczytowe, wysokogórskie dopuszczalne są tylko dla młodzieży po 16 roku życia, w niewielkich grupach, w odpowiednim ubraniu turystycznym, pod opieką wytrawnych nauczycieli. Wycieczki te prowadzone być muszą przez wykwalifikowanych przewodników lub nauczycieli, prawdziwych taterników, a biorąca w nich udział młodzież musi mieć zezwolenie rodziców.

Na wycieczkach szczytowych wysokogórskich ilość osób w jednej grupie nie powinna przekraczać 6 na jednego przewodnika, w wypadkach zaś, gdy przechodzi się drogi trudniejsze, jak np. Orlą Perć, powinno się prowadzić na wycieczkę tylko młodzież, która ma już za sobą wycieczki łatwiejsze, przyczem jeden przewodnik powinien przypadać na trzy osoby. Za wykwalifikowanego przewodnika w Tatrach uchodzić może jedynie człowiek, który Tatry zna z uprawiania w nich taternictwa. Samo doświadczenie sportowe i gimnastyczne nie jest wystarczające do znawstwa gór.

Wycieczki zbiorowe młodzieży szkolnej w Tatry winny być organizowane w okresie feryj letnich, najlepiej w lipcu, nigdy zaś w końcu maja lub w początkach czerwca, kiedy w Tatrach leży jeszcze znaczna ilość śniegu i panują w nich niepomyślne warunki klimatyczne (zimno, chłód i deszcze).

III. Kierownicy wycieczek szkolnych, pragnąc korzystać z noclegów w schroniskach górskich, winni co najmniej 3—4 tygodnie przed wyruszeniem wycieczki przeprowadzić korespondencję z zarządami danych schronisk lub właściwymi Oddziałami Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i upewnić się, że miejsca dla uczestników(czek) wycieczki będą zarezerwowane. W zgłoszeniach wycieczek, wysłanych do zarządów schronisk, lub Oddziałów Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, należy podawać zawsze ostateczny termin oczekiwanej odpowiedzi. Wycieczki, które nie otrzymały uprzednio zawiadomienia zarządów schronisk o zarezerwowaniu dla nich miejsc, narażone być mogą w razie przepełnienia schroniska, na przepędzenie nocy pod gołym niebem, w warunkach nieodpowiednich dla zdrowia i odpoczynku.

Zgłaszanie ilości wyjeżdżających uczniów(nic) zawiadowcom stacyj kolejowych.

Celem zabezpieczenia miejsc w pociągach uczniom(nicom) wyjeżdżającym na ferie świąteczne i letnie Kuratorium O. S. Wil. powiadamia Dyрекcje i Kierownictwa szkół w Okręgu, iż należy zawiadamiać najbliższych zawiadowców stacyj kolejowych na kilka dni naprzód, o ilości wyjeżdżających osób, dniu ich wyjazdu i pociągu, oraz kierunku podróży.
Nr. O. 18782/34.

Święto Morza.

Zarząd Główny Ligi Morskiej i Kolonijanej postanowił, że tegoroczny obchód „Święta Morza” odbędzie się w całej Polsce, w/g ustalonego już zwyczaju, w dniu 29 czerwca. Obchód odbędzie się pod hasłem zbiórki na Fundusz Obrony Morskiej, oraz mobilizacji młodego pokolenia dla służby Polski na morzu. W Gdyni projektowany jest na ten dzień Wielki Złot Młodzieży Polskiej wszystkich organizacyj młodzieży.

Program tegorocznego „Święta Morza” będzie podany do publicznej wiadomości w najbliższym czasie.

Międzynarodowe Wykłady Akademickie w Gdyni.

Przy Zarządzie Głównym Związku Wszechsłowiańskiego i pod jego egidą powstał Komitet Propagandy Instytutu Wykładów o Kulturach Narodów Słowiańskich, wchodzącego w skład Kolegium Międzynarodowych Wykładów Akademickich im. Marszałka Piłsudskiego w Gdyni.

W roku bieżącym odbędą się w Instytucie Wykładów o Kulturach Narodów Słowiańskich wykłady w czasie od dnia 15 lipca do 1 sierpnia 1934 r. Wykłady odbywać się będą w auli Szkoły Państwowej Morskiej w Gdyni i w gmachu Instytutu Handlu Morskiego, położonego obok Szkoły Morskiej. Słuchacze i słuchaczki mają zapewnione pomieszczenie wraz z całym utrzymaniem w tychże gmachach w cenie 5 zł. dziennie. Program wykładów w roku bieżącym obejmuje przedmioty następujące:

- I. Prof. W. W. P. i Doc. Uniw. Warsz. dr. Stanisław Ponia-towski: etnografja Pomorza. Zwyczaje rodzinne ludów słowiańskich. Wycieczka etnograficzna wzdłuż wybrzeża.
- II. Prof. Uniwersytetu w Zagrzebiu dr. Franciszek Ilesić; zarys historii i kultury jugosłowiańskiej.
- III. Doc. Uniwersytetu Warszawskiego dr. Józef Gołąbek: literatura czeska.

- IV. Prof. Politechniki Warszawskiej arch. Lech Niemojewski: architektura.
- V. Docent W. W. P. Wacław Husarski: malarstwo.
- VI. Docent W. W. P. dr. Stefan Truchim, Radca Ministerstwa W. R. i O. P.: szkolnictwo wyższe w Polsce.

Ponieważ w roku 1933 na wykłady w Instytucie uczęszczało między innymi wielu dyrektorów(ek) i nauczycieli(ek) szkół średnich z całej Polski, Zarząd Główny Związku Wszelchłowaniańskiego w Polsce podaje do wiadomości Nauczycielstwa szkół średnich i powszechnych w Okręgu powyższy program tegorocznych wykładów z zachęceniem do wczesnego zgłaszania się na te wykłady. Opłata za całość wykładów w Instytucie wynosić będzie 15 złotych.

Uczestnicy wykładów otrzymują takżeniżki kolejowe, o ile już ich nie posiadają jako urzędnicy państwowi.

Zgłoszenia uczestników należy nadsyłać pod adresem: Biuro Kolegium Międzynarodowych Wykładów Akademickich w Gdyni, Warszawa ul. Wspólna Nr. 54, (Sekretarka p. Janina Klemańska).

Wystawy i odczyty krajoznawcze p. S. Błońskiego.

W związku z komunikatem (Dz. Urz. K. O. S. Wil. Nr. 4 z 1933 r. poz. 69) zalecającem wystawy szkiców i akwarel oraz odczyty krajoznawcze p. Stanisława Błońskiego — wyjaśnia się, że udział młodzieży szkolnej w powyższych wystawach czy odczytach winien mieć charakter najzupełniej dobrowolny.

Nr. O. 16561/34.

50.

KOMUNIKATY O WYDAWNICTWACH.

„Nasza Walka o Szkołę Polską 1901—1917”. Wydawnictwo to ukazało się nakładem Funduszu Szkolnictwa Polskiego Zagranicą i jest do nabycia we wszystkich księgarniach, skład główny w „Naszej Księgarni”—Warszawa, ul. Świętokrzyska 18 — Cena tomu 1-go o 487 stronach w dużym formacie i licznych odbitkach fotograficznych na kredowym papierze wynosi zł. 10, w oprawie artystycznej zł. 12. Koszty przesyłki wynoszą zł. 1,20. Należność można uiszczać w 2-ch miesięcznych ratach.

Książka daje obraz walki młodzieży o mowę polską w szkole w la-

tach 1901—1917 na terenie b. zaboru pruskiego i rosyjskiego. Dochód ze sprzedaży przeznaczony jest na zasilenie Funduszu Szkolnictwa Polskiego Zagranicą.

Książka bardzo pożądana w bibliotekach szkolnych i nauczycielskich.
Nr. O. 16416/34.

Gdynia—Port Rzeczypospolitej. Książka ta w przystępny i ścisły sposób omawia zagadnienie Gdyni, przedstawiając powody jej zbudowania, jak i jej znaczenie dla Państwa polskiego, oraz podając szczegółowy opis urządzeń portowych.

Publikacja ta wybitnie przyczynia się do pogłębienia znajomości spraw morskich i dlatego powinna znaleźć się w każdej bibliotece szkolnej.

Cena egzemplarza wynosi zł. 1,50. Dla nauczycielstwa i szkół przyznawany jest rabat 40%. W razie zakupienia ponad 10 egz. cena zostaje obniżona do 50 gr., zaś przy zakupieniu 100 egz. cena wynosi 25 gr.

Zamówienia kierować: Instytut Bałtycki w Toruniu, Żeglarska 1.
P. K. O. 170.155.

Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie wydało własnym nakładem **ustawy, rozporządzenia i okólniki, dotyczące ustroju i organizacji szkolnictwa w Polsce** w osobnej broszurze.

Książka obejmuje całokształt prawnych przepisów i wskazówek w dziedzinie powyższej i może być pomocą tak dla nauczyciela, jak również dla urzędników administracji szkolnej.

Cena egzemplarza wynosi zł. 0,90. Przy zbiorowych zamówieniach wprost z Państwowego Wydawnictwa we Lwowie, ul. Kurkowa 21—25% rabatu.—Konto czekowe P. K. O. Nr. 141.751.

Nr. O-13453/34.

Nakładem Stow. Służba Obywatelska wyszedł z druku nowy podręcznik: **„Formy bielizny i ubrania wierzchniego dla dziewcząt i dzieci według programu zajęć praktycznych kl. V, VI, VII, szkół powszechnych”**—aprobowany przez Min. W. R. i O. P. Cena egzemplarza zł. 2,50. Zamówienia skutecznie za zaliczeniem pocztowym sekretarjat Stow. Służby Obywatelskiej Królewska 8. Szk. Przem.-Handl. Żeńska.

Wydawnictwo to jest pożyteczne i przydatne przy realizowaniu zajęć rękodzielniczych dla dziewcząt kl. V, VI i VII, szkół powszechnych.

Nakładem Zarządu Głównego L. O. P. P. została wydana książka Magistra Praw Włodzimierza Feista, radcy M. S. Wewn. p. t. „**Obrona Przeciwlotniczo-Gazowa Wnętrza Kraju**”.

Książka powyższa obejmuje wszechstronnie organizację o. p. l. biernej wszystkich niemal dziedzin życia wnętrza Kraju, sięgając poprzez ogólnopañstwową organizację tej obrony, aż do organizacji jej na oddzinku mieszkań prywatnych i stanowiąc tem samem rzeczowy materiał pomocniczy w przygotowaniach o. p. l. biernej zarówno dla władz państwowych, jak i ludności.

Pismem z dn. 31 kwietnia 1934 r. Nr. I. Pol.-413/34 Ministerstwo W. R. i O. P. zaleca tę książkę do użytku służbowego podległych organów, pracujących nad przygotowaniem o. p. l. biernej.

Nr. O-18240/34.

Plan miasta Grodna. Nakład Księgarni E. Iberskiego w Grodnie 1932 r.

Do planu tego dołączone są objaśnienia historjograficzne p. Józefa Jodkowskiego, Kustosza Muzeum Miejskiego w Grodnie, marszruta dla wycieczek po Grodnie, oraz wykaz ulic i placów wraz z objaśnieniami dotyczącymi pochodzenia wielu nazw ulic dawnych i późniejszych.

Plan ten może być pożyteczny dla wycieczek szkolnych i poszczególnych osób, zwiedzających Grodno, które pociąga ku sobie dużem zgrupowaniem pomników przeszłości.

Nr. O. 31476/33.

51.

S p r a w o z d a n i e

z opieki higieniczno-lekarskiej i dentystycznej za rok szkolny 1932/33.

Sprawozdań nadesłano ze szkół średnich ogólnokształcących 55, z zakładów kształcenia nauczycieli 19, ze szkół zawodowych 28, oraz liczne sprawozdania ze szkół, nieposiadających opieki lekarskiej stałej—ze szkół powszechnych.

Stan budynków szkolnych w stosunku do roku ubiegłego nie uległ znacznej zmianie. We wszystkich szkołach państwowych i prywatnych w roku szkolnym 1932/33 były dokonane drobne remonty, jak naprawa pieców, odświeżenie poszczególnych ubikacyj, lub całych lokali, naprawa urządzeń wentylacyjnych, podłóg, dachów i t.d. Większych nieco remontów dokonano w państwowych gimnazjach: im. Kr. Zygmunta Augusta w Wilnie, im. J. Słowackiego w Wilnie, w gimnazjach państwowych w Nowej-Wilejce i Nowogródka, w państwowym seminarjum nauczycielskim w Świsłoczy, w państwowych szkołach zawodowych: Rzemieślniczo-Przemysłowej w Lidzie i Rzemieślniczo-Przemysłowej w Wilnie.

Szkolnictwo powszechne pod względem lokali jest w sytuacji znacznie gorszej, niż inne typy szkół. Budynki szkolne przedwojenne, stanowiące własność gmin w większości są spróchniałe, zniszczone i nie nadające się do użytku wogóle. Na przeprowadzenie kapitalnych remontów, względnie wzniesienie budynków nowych gminy nie mają funduszy. Lokale wynajęte są nieprzystosowane do potrzeb i warunków pracy w szkole przeto zaspokoić ich nie mogą.

Pomimo trudności gospodarczych w r. szk. 1932/33 wykończono i oddano do użytku 22 lokali szkolnych:

w tej liczbie jednoizbowych—7
dwuizbowych —5
trzyizbowych —3
czteroiizbowych—6
pięcioizbowych—1.

Budynków szkolnych, będących obecnie w budowie na terenie Okręgu Szkolnego jest 60. W celu ożywienia ruchu budowlanego, który w dobie obecnej ze względu na liczne zastępy nowej dziatwy w szkolnictwie powszechnem jest palącą potrzebą, powstało T-wo Popierania Budowy Szkół Powszechnych. T-wo to obecnie wyraźnie zdobywa popularność, stale zwiększa liczbę swych członków i zaczyna gromadzić fundusze na wyżej wymieniony cel.

Opieka higieniczno-lekarska i dentystyczna w szkołach państwowych pod względem liczby godzin w r. szk. 1932/33 nie uległa zmianie. Dla szkół średnich ogólnokształcących było przyznano przez Ministerstwo W.R. i O.P. godzin kontraktowych 232, dla seminarjów nauczycielskich 103. Nie była to opieka lekarska i dentystyczna wystarczająca, była jednak opieką stałą, która pierwsze potrzeby zaspokoić mogła, a więc: kontrolę nad stanem sanitarnym lokali szkolnych i otoczenia szkoły, zwalczanie chorób zakaźnych, gruźlicy, jaglicy, wszawicy, pomoc w nagłych przypadkach, wdrażanie dziatwy i młodzieży do postępowania higienicznego

w życiu codziennym, szerzenie wiadomości higienicznych wśród młodzieży i rodziców, oraz dała możność częściowego badania systematycznego młodzieży klasami.

Zestawienia statystyczne z kart zdrowia młodzieży.

Liczba uczniów zbadanych.

	Szkoły średnie			Seminarja naucz.			Szkoły zawodowe		
	4.997	4.102	9.099	1.104	1.172	2.276	2.461	953	3.414
	chł.	dz.	Ogól.	chł.	dz.	Ogól.	chł.	dz.	Ogól.
Odżywianie złe	552	520	1042	41	105	146	391	144	535
Powiększ. grucz. chl. zewn.	851	652	1503	103	277	380	474	225	699
Skrzywienie kręgosłupa	335	242	577	35	81	116	62	66	128
Krzywica	167	94	261	9	55	64	27	16	43
Wady serca	154	75	229	12	20	32	43	36	79
Przepuklina	32	11	43	—	—	—	2	1	3
Gruźlica a) pł. czyn. .	21	18	39	3	5	8	18	3	21
b) grucz. śródp.	205	140	345	3	33	36	49	96	142
c) kostna	19	8	27	—	1	1	6	3	9
d) innych narz.	2	1	3	—	1	1	4	—	4
Ogółem	248	167	415	6	40	46	74	102	176
Oddychanie przez usta	178	178	356	15	75	90	52	62	114
Próchnica zębów	58	60	118	—	—	—	3	1	4
Wady wymowy	57	108	165	1	8	9	22	5	27
„ wzroku	756	594	1350	182	175	357	312	158	470
„ słuchu	168	86	254	12	10	22	52	19	71
Częste krwotoki z nosa	89	52	141	4	17	21	42	17	59
Przewlekłe bóle głowy .	151	266	417	3	41	44	39	167	209
Kalek	49	16	65	1	—	1	10	7	17

Zestawienie statystyczne chorób zakaźnych.

	Szkoły średnie			Seminarja naucz.			Szkoły zawodowe		
	chł.	dz.	Ogól.	chł.	dz.	Ogól.	chł.	dz.	Ogól.
Liczba uczniów	5973	4660	10633	1109	1178	2284	2513	964	3477
Płonica (szkarlatyna)	24	16	40	9	2	11	3	6	9
Odra	39	56	95	6	2	8	5	9	14
Różyczka	6	5	11	3	1	4	—	—	—
Ospa naturalna	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Ospa wietrzna	39	53	92	1	3	4	2	—	2
Ksztusiec (koklusz)	4	3	7	1	—	1	1	—	1
Błonica	6	3	9	1	4	5	1	—	1
Świnka	54	66	120	8	5	13	7	6	13
Drewnica karku	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Tyfus plamisty	3	—	3	—	—	—	1	—	1
Tyfus brzuszny	3	3	6	1	3	4	—	—	—
Tyfus powrotny	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Biegunka krwawa	—	—	—	—	—	—	4	1	5
Zapalenie płuc	23	17	40	—	4	4	13	10	23
Gruźlica ogółem	248	167	415	6	40	46	74	102	176
Grypa	651	602	1253	175	326	501	420	187	607
Jaglica	51	41	92	15	11	26	12	—	12
Wszawica	43	153	196	14	17	31	13	19	32
Świerzb	23	11	34	1	3	4	12	13	25
Zmarło	4	3	7	—	1	1	2	1	3

Stan zębów młodzieży.

	Szkoły średnie	Seminarja naucz.	Szkoły zawodowe
Liczba zbadanej młodzieży	3669	395	1250
Liczba mł. maj. zup. zdrowe zęby	564	104	295
Założenie plomb	2673	343	1082
Pni usunięto	336	78	133
Kamień usunięto	270	92	157
Zapalenie miazgi i wyleczenie	647	55	404

Lecznictwo odbywało się, jak w latach ubiegłych przeważnie w przychodniach lekarskich ogólnych, uniwersyteckich, miejskich, ubezpieczalni społecznej, kolejowych, wojskowych, w ośrodkach zdrowia, t-wach przeciwgruźliczych, w „T. O. Z. i t. d. W Wilnie istnieją specjalne szkolne Przychodnie: „T-wa Patronatu Przychodni”, przychodnia psychologiczna miejska, dwie stacje T-wa Przeciwgruźliczego—dla młodzieży szkół średnich, zawodowych i kształcenia nauczycieli im. d-ra S. Kopczyńskiego i dla dziatwy szkół powszechnych. W wymienionych przychodniach są uwzględnione wszystkie działy lekarskie, prócz opieki nad układem nerwowym i psychicznym dziatwy i młodzieży. (Poradnia tego typu powstała w Wilnie w lutym r. 1933.) Higjenistki szkolne znakomicie uzupełniają pracę lekarską tam, gdzie są one czynne. Niestety tylko w Wilnie i Grodnie samorządy miejskie należycie doceniają ten dział pracy.

W Wilnie są czynne higjenistki w liczbie 10, w Grodnie 3. W życiu szkolnem biorą również udział higjenistki Ośrodka Zdrowia i Poradni Przeciwgruźliczych. Praca higjenistki jest wydajną i odrazu się uwidacznia: usuwają one doraźne zauważone braki, kontrolują czystość uczniów, nawiązują łączność z domem, zaszczepiając tam zasady higieniczne.

Opieka higieniczno-lekarska nad szkołami powszechnymi, szczególnie w okręgach wiejskich, znajduje się, jak w i latach ubiegłych, w stanie zaniedbania. Szkoły wiejskie są odwiedzane przez lekarzy rejonowych lub powiatowych, przeważnie raz do roku. Toteż i sprawozdania ich nie przedstawiają wartości ani statystycznej, ani merytorycznej. Opieka ta ogranicza się do zwalczania chorób infekcyjnych, wszawicy i jaglicy.

Masowe dożywianie niezamożnej dziatwy jest prowadzone w szkołach średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjach nauczycielskich z funduszy komitetów rodzicielskich. W Wilnie i większych miastach okręgu świadomość konieczności dożywiania w miarę zwiększania się potrzeby przenika w sfery społeczne, to też w większości miast dożywianie jest prowadzone.

Kąpieliska szkolne istnieją w kilkunastu zaledwie szkołach, nie wkluczając również szkół powszechnych.

Kolonje letnie lecznicze i wypoczynkowe były prowadzone w większych miastach w szerszym znacznie zakresie, niż w latach ubiegłych: jeśli w r. 1932 korzystało z kolonij i półkolonij 1882 uczniów, to w r. 1933 było wysłano uczniów 3481.

Propaganda higieny w szkole jest stale prowadzona przez lekarzy szkolnych i nauczycielstwo. We wszystkich szkołach są prowadzone pogadanki w okresie „dni przeciwgruźliczych”, „dni wstrzemięźliwości od alkoholu”, w „tygodniu dziecka”.

Warunki pracy w szkołach powszechnych pod względem lokali

szkolnych uległy raczej pogorszeniu, naskutek zwiększania się liczby dziatwy w oddziałach i niedostatecznego remontu pomieszczeń szkolnych. W pewnej części szkół natomiast nastąpiła poprawa. Zaopatrzone je w niezbędny inwentarz i usprawniono przewietrzanie.

Z zestawień chorób zakaźnych wynika, iż przypadków zapadnięć na choroby infekcyjne w roku szk. 1932/33 było mniej, niż w roku ubiegłym. Młodzież wstępująca obecnie do szkół jest urodzona w okresie powojennym, a przeto biologicznie już mocniejsza, niż z okresu wojennego. Pozatem zaznacza się niewątpliwie wpływ masowego dożywiania w szkołach, oraz wpływ kolonij i półkolonij letnich. Usprawnia się też opieka higieniczno-lekarska przede wszystkim: izolacja chorych na choroby zakaźne we właściwym czasie, i przestrzeganie przepisów dotyczących dopuszczania dziatwy do szkół po przebyciu tych chorób. Podnoszą również wybitnie ogólną tężyznę dziatwy ćwiczenia cielesne, gry i zabawy tam, gdzie są one w odpowiednich warunkach i we właściwym czasie racjonalnie prowadzone. Bezkrytyczny natomiast pęd do zawodów sportowych kryje w sobie wielkie niebezpieczeństwo zmarnowanie zdrowia przez wciąganie do nadmiernego i długotrwałego wysiłku układów krążenia i oddechowego, niedość rozwiniętych w wieku szkolnym.

Zastrzeżenie tu uczynić muszę odnośnie do liczb chorych na gruźlicę wogóle. Liczby te przesadnie są zwiększone kosztem gruźlicy układu chłonnego na skutek błędnego traktowania tej rzeczy zarówno przez lekarzy klinicyistów, jak i przez lekarzy rentgenologów. Gruźlica tak zwana wnek jest zasadniczo cierpieniem nader rzadkiem. Z drugiej strony pewną liczbę przypadków „grypy” czyli „influenzy” należy przenieść niewątpliwie do grupy spraw gruźliczych, które w wieku pokwitania i w okresie przedmaturalnym ponad wszelką wątpliwość mają miejsce, lecz przybierają kliniczną postać (maskę) grypy.

(—) *Dr. med. A. Borowski*
Wizytator Szkół.

52.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną
w marcu 1934 r.

Arnold St. i i. Polska w rozwoju dziejowym—tom II. W-wa 1934.

Balticoslavica—biuletyn Instytutu nauk.-badaw. Europy Wschodn., t. I. Wilno, 1933.

Conrad J. Ze wspomnień. W-wa 1934.

Czachowski K. Obraz współczesnej literatury polskiej—tom I. Lwów, 1934.

Dargielowa A i i. „Czytamy” N 1. Mycie. W-wa 1934.

Delmot J. Przygody łowcy zwierzząt egzotycznych. Lwów, 1934.

- Godlewski E.** Myśli przewodnie fizjologii roślin—tom II. W-wa 1933.
- Grey Z.** Prawo pustyni. W-wa 1934.
- Hessen S. i Hans M.** Pedagogika i szkolnictwo w Rosji Sowieckiej. W-wa 1934.
- Hill A.** Żywe maszyny. W-wa 1934.
- Hłasek-Hłasko S.** Wskazówki meteorologiczne... W-wa 1926.
Ilustracja szkolna. Serja 44—48. W-wa 1933-34.
Kalendarz „Iskier” na rok 1934—rok X. W-wa 1934.
- Kołaczkowski S.** Dwa studja—Fredro—Norwid. W-wa 1934.
- Koniuszewski K.** Dobór materiału ćwiczeń cielesnych dla szkoły... W-wa 1934.
- Kot S.** Ideologia polityczna i społeczna Braci Polskich... W-wa 1932.
- Kossak-Szczucka Z.** Szukajcie przyjaciół (na zlocie skautów...). Katowice, 1934.
- ” ” ” Topsy i Lupus—powieść dla młodzieży. Poznań.
- Kreczmar M.** Krótka historia demokracji Ateńskiej... W-wa 1930.
- Kridl M.** Literatura polska w. XIX—Wydanie skrócone—tom III. W-wa 1934.
- Kryńska E.** Jedwabnik morwowy. W-wa 1934.
Książka w bibliotece—katalog informacyjny—praca zbiorowa. W-wa 1934.
- Lechicki Cz.** Mecenat Zygmunta III i życie na jego dworze. W-wa 1932.
- M. S.** Zasady ustroju szkół dokształcających. Rzeszów, 1934.
- Mortkowiczówna J.** Skarby ziemi. W-wa 1934.
- Musiałek J.** Słowianie—o zjednoczenie słowiańszczyzny—tom II. Poznań, 1933.
Nowa książka... poświęcona krytyce i bibliografii—Rok I. W-wa 1934.
- Nowak S.** Z moich wspomnień. 1884—1902. Częstochowa, 1933.
Ochrona przyrody—rocznik 13. Kraków, 1933.
- Ossendowski F. A.** Afryka—kraje i ludzie. W-wa 1934.
- Ossowski S.** O podstaw estetyki. W-wa 1933.
- Pawłowski S.** Geografia Polski dla i kl. gimn. Lwów, 1933.
- Pigoń S.** „Pan Tadeusz”—wzrost, wielkość i sława. W-wa 1934.
- Pobóg-Malinowski W.** Symbol bohaterstwa—rzecz o Marsz. Piłsudskim. Złoczów, 1929.
- Poker J.** Płyną polskie okręty. W-wa 1934.
- Ponten J.** Der Meister—Novelle. Lwów, 1933.
- Porębski E.** Wielcy twórcy nauki. W-wa 1934.
- Prochaska A.** Hetman Stanisław Żółkiewski. W-wa 1927.
Projekt transkrypcji z języka rosyjskiego na język polski. Kraków, 1934.
- Przanowski W.** Państwowy Instytut robót ręcznych... w roku 1933. W-wa 1933.
- Rakowiecki T.** Drogi planet i komet—tom II. W-wa 1930.
- Rowid H.** Jednostka a społeczeństwo w wychow. współczesnem. Kraków, 1934.
- Rómmel J.** Wspomnienia z bojów kawalerji. W-wa 1934.
- Semkowicz W.** Rzeczpospolita Polska w dobie królów obieralnych—mapa. Lwów, 1934.
- Sieroszewski W.** Marszałek Józef Piłsudski—życiorys. W-wa 1934.
- Staniewicz W.** Matujzy—Bołondziszki, wieś pow. Lidzkiego. W-wa 1934.
- Sygnarski M.** Lekcje języka światowego „esperanto”. Bydgoszcz, 1931.
- Szafer W.** Sprawozdanie Państw. Rady Ochrony Przyrody w 1933. Kraków, 1934.
- Szczeniowski S. i Ziemecki S.** Promieniowanie i materja. W-wa 1932.
- Szelburg-Zarembina E.** Dom wielki jak świat. W-wa 1933.
- Szmydtowa Z.** O misterjach Cyprjana Norwida. W-wa 1932.
- Tomanek Fr.** Organizacja pracy w szkole zawodowej. Lwów, 1933.
- Tschermak G.—Becke F.** Podręcznik mineralogji. W-wa 1931.
Ustrój i organizacja szkolnictwa w Polsce. Lwów, 1934.
- Vico J. B.** Nowa nauka. W-wa 1916.

- Wasiutyński B.** Ludność żydowska w Polsce w w. XIX i XX. W-wa 1930.
Weinig N. (Rose N). Szalom Alejchem — w 50-lecie twórczości liter. W-wa 1934.
Wierzińska J. Na marginesie nowego programu śpiewu. W-wa 1933.
Winawer B. Śpiew drutów. W-wa 1934.
Witkowski A. Zasady fizyki—tom I. W-wa 1929.
 Z piśmiennictwa rosyjskiego i ukraińskiego. Kraków, 1934.
 Zagadnienia gospodarki Z. S. S. R. Wilno, 1934.
Ziemenowicz M. Nauczanie i wychowanie w Stanach Zjednocz. Ameryki. Lwów, 1934.
 " " Szkolnictwo w Stanach Zjednocz. Ameryki. Lwów, 1934.
Zientarski S. Technologia drzewa. W-wa 1922.

Spis książek darowanych Centr. Bibliotece Pedag.

I. Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie:

- Balicki J. i Maykowski S.** Mówią wieki. Cz. I.
 " " Pieśń o ziemi naszej.
Mikulski A. i Saloni J. W Lipkach.
Jarosz W. Opowiadania z dziejów ojczystych Cz. I.
Moszczeńska W. i Mrozowska H. Podręcznik do nauki historii na I kl.
 " " Przewodnik metodyczny do podręcznika historii na I kl.
Maleczyńska E. i Gilewicz A. Materiały i wskazówki do nauczania historii Ziemi Czerwieńskiej.

II. Główna Księgarnia Wojskowa w Warszawie:

Jodłowski R. Ping-Pong.

53.

Część nieurzędowa.

Nowy ustrój szkolnictwa. Nowe programy.

Biblijografja.

1934 r.

(Ciąg dalszy).

- M. Adamski — Metodyczny przewodnik do nauki arytmetyki z geometrią w szkołach powszechnych kl. I wraz z rozkładem materiału na miesiące i tygodnie—Łódź 1934 r.
 St. Bąkowski — Dwa programy fizyki (ciąg dalszy)-Gimnazjum Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
 St. Cybulski — Łacina a łacina — Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy Nr. 1 styczeń 1934 r.
 St. Daszkiewicz — Rola obrazu w nauczaniu gramatyki (ciąg dalszy)-Przegląd Nauczycielski Nr. 5 styczeń 1934 r.
 H. Dębińska — Jakim potrzebom dziewcząt odpowiada „Straż Przednia” Gimnazjum Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.

- St. Drzewiecki — Nauczyciel wobec młodzieży-Gimnazjum Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- T. Fałowski — Pisanie ze słuchu a ortografia - Sprawy Nauczycielskie Nr. 1 styczeń 1934 r.
- Wł. Gałęcki — Statut gimnazjum państwowego-Gimnazjum Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- J. Gattner — Rysunek zdobniczy w szkole powszechnej - Szkoła Śląska Nr. 1-2 styczeń-luty 1934 r.
- Z. Goworek — Techniczna strona czynności malowania w szkole powszechnej-Rysunki i Zajęcia Praktyczne Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- K. Greb — Jak czytać nowe programy? Korelacja-Praca Szkolna Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- Al. Grzegorzewski — Pierwiastki wychowania państwowo-obywatelskiego w nowym programie historii w szkole powszechnej i metoda ich realizacji - Dziennik Urzędowy K. O. S. Wil. Nr. 1 styczeń 1934 r.
- Ks. dr. A. Hausner — Na marginesie artykułu p. dr. St. Skwarczyńskiej p. t. „Wobec postulatu wychowania religijnego” - Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy Nr. 1 r. 1934.
- I. H. — Uwagi o rysunku technicznym (roboczym) w szkole - Rysunki i Zajęcia Praktyczne Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- S. H. — Lekcja w klasie II-iej „Dzielenie w zakresie pierwszej ćwiartki po kilka”-Szkoła Nr. 1-2 r. 1934.
- K. Irzykowski — Dyskusja w Akademii Literatury o programach nauki języka polskiego-Pion Nr. 2 r. 1934.
- J. K. Mosiński — Praca w miesiącu lutym w klasie I-iej - Praca Szkolna Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934.
- W. Karolewski — Przyczynek do realizacji nowych programów. Zajęcia praktyczne-Szkoła Nr. 1-2 r. 1934.
- Br. Król — Oblicze nowej reformy szkolnej-Sprawy Nauczycielskie Nr. 1 styczeń r. 1934.
- Dr. J. Kuchta — Jak uczyć języka polskiego w I klasie szkoły powszechnej-Szkoła Śląska Nr. 1-2 styczeń-luty 1934 r.
- Dr. J. Kuchta. — Nauka religii rzymsko-katolickiej w projektach nowych programów dla szkół powszechnych Przyjaciół Szkół Nr. 3 luty 1934 r.
- Dr. J. Kuchta — Psychologiczne podstawy nowych programów - Miesięcznik Pedagogiczny Nr. 1 styczeń 1934 r. i Szkoła Nr. 1-2 r. 1934.
- Dr. Fr. Kulański — Plan pracy kierownika szkoły powszechnej - Przyjaciół Szkoły Nr. 3 luty 1934 r.

- St. Kutyló — Na marginesie nowych programów. Arytmetyka z geometrią—Sprawy Nauczycielskie Nr. 1 styczeń 1934 r.
- P. Letniowski — O właściwą postawę i metodę pracy klasowej wychowawcy i wychowanka na terenie szkoły (ciąg dalszy) - Przegląd Nauczycielski Nr. 5 styczeń 1934 r.
- Al. Lipa — O reformę nauczania arytmetyki handlowej - Głos Szkoły Zawodowej Nr. 1 r. 1934.
- Dr. St. Loria — Nowe programy. Fizyka i chemja-Gimnazjum Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- J. L. — Ogródek szkolny i zdobienie okien balkonu w zastosowaniu programu nauki w szkołach powszechnych - Łódź, Drukarnia państwowa 1934 r.
- Z. Machinko — Program ćwiczeń cielesnych i sportowych w zimie-Wychowanie Fizyczne Nr. 1-2, styczeń-luty 1934 r.
- St. Malec — Przykłady prac rękodzielniczych w V kl. szkoły powszechnej w związku z nauką przyrody martwej-Rysunki i Zajęcia Praktyczne Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- Dr. E. Maleczyńska — Dookoła realizacji programu historii w klasie I gimnazjum (ciąg dalszy) - Gimnazjum Nr. 4-5 grudzień styczeń 1933—1934 r.
- W. Martand — O aktualizacji w nauczaniu rachunków - Życie Szkolne Nr. 1 styczeń 1934 r.
- M. Mazurkiewicz — Zagadnienie roku przerwy między szkołą powszechną a doksztalającą-Szkoła Doksztalająca Zawodowa Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-34 r.
- J. Melchertówna — O zasadę środowiska bezpośredniego w nowych programach-Praca Szkolna Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- J. Milenkiewicz — Aktualizacja wychowania - Sprawy Nauczycielskie Nr. 1 styczeń 1934 r.
- J. Młodowska — Praca społeczno-wychowawcza nauczycieli wśród rodziców-Dziennik Urzędowy K. O. S. Lub. Nr. 6 luty 1934 r.
- Ks. W. Niemyski—Potrzeba specjalnego nauczania dzieci wiejskich (ciąg dalszy)-Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy Nr. 11934 r.
- S. Nowaczyk — Jak realizować program klasy 5-ej szkoły powszechnej? Grupowanie materiału historycznego w obrazy-Praca Szkolna na Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- W. N. — Współpraca domu ze szkołą (głos jednego z rodziców)—Dziennik Urzędowy K. O. S. Lub. Nr. 6 luty 1934 r.
- B. Pleśniarski — Nowy program nauczania języka polskiego - Nasz Głos Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- Fr. Przyroski — Polska i jej kultura jako oś programowa w nowych

- programach szkół powszechnych-Dziennik Urzędowy K. O. S. Wil. Nr. 1 styczeń 1934 r.
- F. Sadowski — Korelacja równoczesna ośrodkowa w nowej klasie I-Dziennik Urzędowy K. O. S. Krak. Nr. 1 styczeń 1934 r.
- J. Starościak — Jak realizować program klasy 5-ej szkoły powszechnej? Nauczanie języka polskiego-Praca Szkolna Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933—1934 r.
- H. Starościakowa — Organizacja pracy wychowawczej w szkole powszechnej-Praca Szkolna Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- Br. Szwarczyk — Podstawy planowej realizacji współpracy wychowawczej domu ze szkołą w małych środowiskach - Ognisko Nauczycielskie Nr. 1 styczeń 1934 r.
- St. Świdwiński — Dwa programy. Na marginesie projektu programu języka polskiego (ciąg dalszy)-Gimnazjum Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- Turjan — Plan pracy nauczyciela (ciąg dalszy) - Sprawy Nauczycielskie Nr. 1 styczeń 1934 r.
- B. Wasylewski — „Straż Przednia” a życie pozaszkolne młodzieży. Zespoły męskie-Gimnazjum Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- Cz. Wejglówna — Notatki uczniowskie w obrębie historii - Dziennik Urzędowy K. O. S. Łuckiego Nr. 1 styczeń 1934 r.
- Cz. Wejglówna — Wyzyskanie samodzielności ucznia przy nauczaniu historii w klasie I-ej gimnazjalnej (spostrzeżenia w związku z realizacją nowego programu w klasie I-ej) - Dziennik Urzędowy K. O. S. Łuckiego Nr. 1 styczeń 1934 r.
- St. Wiącek — Postawa nauczyciela wobec nowych programów-Przyjaciel Szkoły Nr. 1-2 styczeń 1934 r.
- J. Witek — Z lekcji zimowych w oddziale pierwszym - Przyjaciel Szkoły Nr. 3 luty 1934 r.
- St. Włodek — Pomoce naukowe do nauki szycia w szkołach powszechnych i gimnazjach-Rysunki i Zajęcia Praktyczne Nr. 4-5 grudzień-styczeń 1933-1934 r.
- Cz. Wyciech — Wychowanie dziecka wiejskiego-Ognisko Nauczycielskie Nr. 1 styczeń 1934 r.
- J. Zel — Z jakimi właściwościami psychicznymi dzieci liczyć się mus nauczyciel klasy V - Przegląd Nauczycielski Nr. 5 styczeń 1934 r.
- H. Zwolankiewicz — Regjonalizm w nauczaniu zajęć rękodzielniczych i rysunków - Rysunki i Zajęcia Praktyczne Nr. 4 - 5 grudzień-styczeń 1933-1934.

H. Rz.

KOMISJA WYCIECZKOWA

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie

organizuje w czasie

od 5 do 13 maja r. b. w Wilnie

Szkolną Wystawę Turystyczną

Wystawa obejmuje następujące zagadnienia:

dane ogólne szkolnej akcji turystycznej tutejszego okręgu,
plany wycieczek po Wilnie, Wileńszczyźnie i po całej Polsce,
szlaki wycieczek pieszych i rowerowych,

„ „ wodnych,
ubiór i sprzęt turystyczny,

biblioteczka turystyczna,

ceny biletów przejazdu do miejsc wycieczkowych,

apteczka wycieczkowa,

tabor turystyczny: rower, łódzie, kajaki i t. p.

organizacja wycieczek do Grodna, Druskienik, Augustowa,

Serw, Suwałk, Wigier, Stołpców, Nieświeża, Miru, No-

wogródka, Świtezł, Słonima, Braślawia, Druji, Głębo-

kiego, Berezwecza, Dżisny, Naroczy, Szwakszty, Mia-

dziola, Michaliszek, Świra, Ponar, Trok, Rykont i in.

wycieczki gospodarcze,

zadania i organizacja krajoznawstwa w szkole.

Wystawa zostanie urządzona w pawilonach wystawowych w ogrodzie po-Bernardyńskim.

Prenumerata wynosi rocznie zł. 6.—, półrocznie zł. 3.—, kwartalnie zł. 1.50.

Cena pojedynczego Nr. 0.60 gr. Należność uprasza się wpłacać na Konto Czekowe P. K. O. Nr. 30466.

Warunki umieszczenia ogłoszeń: $\frac{1}{1}$ strona zł. 80.— $\frac{1}{2}$ strony 45 zł.— $\frac{1}{4}$ strony zł. 25.— $\frac{1}{8}$ str. zł. 15.—. Ogłoszenia umieszcza się **tylko po zapłaceniu zgóry** przypadającej należności (konto Nr. 30466) w P. K. O. Administracja pozostawia bez odpowiedzi nadesłane do druku ogłoszenia, o ile jednocześnie należność nie została wpłacona.